

[kitap tanıtımı]

Geleneğin Genel Kabulü ve Yenileşmenin Olumsuz Etkilerinin Nesih Konusuna Yansıması

Davut İltaş

Hatice GÖKTAŞ

ERUIFD

[2013 / 2, SAYI: 17, SAYFA: 91-97]

Geleneğin Genel Kabulü ve Yenileşmenin Olumsuz Etkilerinin Nesih Konusuna Yansıması

Davut İltaş

Tezmer, 2014, Kayseri, (398 sayfa)

Değişim, ilk insandan beri davranışlarda, fikirlerde daha sonra toplumlarda, siyasette, eğitimde en önemlisi hukukta, genel olarak yaşamda durmaksızın devam eden bir olgudur. Bu sünnetullahın zuhuru, yaratılışın gereğidir ve her bir değişim bir ihtiyacın sonucudur. Genel olarak tarihte, özel olarak semavi dinlerde görülen bu değişim, İslam şeriatinde nesih başlığı altında incelenmektedir. Bu anlamda bir çok alim, neshe kulların maslahatları doğrultusunda gerçekleştirilen “bir eğitim ve islah metodu” olarak bakmışlardır. Nesih meselesinin fıkıh usulü ve diğer disiplinler açısından incelenmesi ve değerlendirilmesi şimdiye kadar yapılmış ve öyle görünüyor ki, şimdiden sonra da yapılmaya devam edecektir. Değerlendirmesini yaptığımız Erciyes Üniversitesi öğretim üyelerinden sayın Doç. Dr. Davut İltaş’a ait olan “Usulcülerin Nesih Anlayışı ve Çağdaş Tefsircilerin Yanılgıları” isimli çalışma da bu incelemelerden biridir.

Modern çağın getirdiği yenileşme hareketlerinin İslam dünyasına da birçok konuda yansımaları olmuştur. Bunların başında gelen geleneksel anlayışı terk edip direkt olarak Kur’an ve Sünnet’e başvurma şeklinde anlayış gelmektedir. Başta nesih konusu olmak üzere ucu birçok konuya değen yenileşme hareketleri çoğu yerde çözüm getirmekten ziyade daha fazla probleme neden olmuştur. İşte sayın İltaş bu problemlerden biri olan nesih konusunu incelemiştir. İltaş, bu çalışmasında bir yandan geleneğin genel kabullerini gün yüzüne çıkarmış diğer yandan da bunu göz ardı edenlere farklı argümanlarla eleştirel olarak yaklaşmıştır.

Nesih konusu bazı yönleri açısından kelim, tefsir, hadis gibi alanları da ilgilendirmekle birlikte esasen fıkıh ve fıkıh usulünün konusudur. Doç. Dr. İltaş, bu çalışmasıyla aynı zamanda konunun bütünselliğinin bozularak tek bir alanda (Kur’an’da nesih-Hadis’te nesih gibi) incelenmesinin doğurduğu problemlere dikkat çekerek konuyu bütüncül bir yaklaşımla incelemeye çalışmıştır.

Nesih konusu tarihte son asra kadar kayda değer bir tartışmaya konu olmamış ve usulcülerin geliştirdiği nesih teorisi müfessirler tarafından da aynı şekilde benimsenmiştir. İltaş, son yıllarda bazı tefsirci akademisyenlerin “Kur’an’da mensuh ayet yoktur” iddialarına cevap niteliğinde, usulcülerin ve klasik müfessirlerin bakış açısıyla bir çalışma yapma ihtiyacı hissetmiş ve aynı zamanda

fıkıh usulünün genel işlevinin kaybolması kaygısından dolayı da bu kitabı kaleme almıştır.

Eserde neshin İslam tarihindeki seyri dikkate alınarak hangi dönemlerde tartışma konusu yapıldığı ve ulemanın bakış açısının nasıl olduğu ortaya konulmuştur. Her ne kadar bazı tefsirciler tarafından Kur'an'da mensuh bir ayetin olup olmadığı konusunda iki taraf bulunduğu, bunlardan birine göre Kur'an'da neshin cereyan etmediği, diğer tarafa göre ise neshin var olduğu iddia edilse de, İltaş çalışmasında esasen geçmişte böyle bir ayrımın olmadığı, şaz bir görüş haricinde ulemanın günümüze kadar tek bir görüş –ki, bu da sınırlı sayıda bazı ayetlerin hükmünün mensuh olduğu görüşüdür- üzerinde karar kıldığı görüşündedir. Son dönemdeki tartışmaların ise yenilikçilik adı altında geleneği hiçe sayma olduğu ihsas edilmektedir. Bu yenilikçilik sadece Kur'an anlayışında değil sünnet anlayışında da ortaya çıkmaktadır. Ancak eserde konuyu her yönüyle ele almak mümkün olmadığından dolayı yalnızca bazı çağdaş tefsircilerin iddialarına cevap verilmiştir. Hadislerdeki nesih konusuna ise neshin vaki olduğu yerler kısmında kısa bir şekilde değinilmiştir. Şu da bir gerçektir ki; son dönemlerde hadislerin kendi aralarındaki veya Kur'an-Sünnet arasındaki nesih olaylarından fazla, sadece Kur'an'daki ayetler arasındaki nasih-mensuh münasebeti incelenmektedir.

Eserin adından da anlaşılacağı üzere İltaş, bu kitabını eleştirel bir yaklaşımla kaleme almıştır. Yapılan eleştiri “Kur'an'da mensuh ayet yoktur” söyleminin Arap-İslam toplumundaki ilk temsilcilerine ve bunların Türkiye'deki belli başlı savunucularına yöneliktir. Çalışmada Muhammed Esed, Muhammed Gazzali, Abid el-Cabiri gibi İslam dünyasında aynı düşünceyi savunanlara yer yer eleştirel mahiyette atıflarda bulunmakla birlikte, özellikle bu düşünceyi Türkiye'de savunan Süleyman Ateş, M. Zeki Duman, M. Said Şimşek, Ali Galip Gezgin ve Talip Özdeş gibi tefsirci akademisyenlerin konuya ilişkin argümanları değerlendirilmiştir. “Kur'an'da mensuh ayet yoktur” iddiasını dillendiren tefsirci akademisyenler bu sayıyla sınırlı değildir elbette. İltaş tarafından yapılan eleştiriler ve değerlendirmeler sadece bu görüşün belli başlı savunucuları ve bunu destekleyenler için kaleme alınmıştır.

Eser üç ana bölümden oluşmaktadır. Ele alınan konular sistematik düzen ve sıra açısından oldukça nettir. Bu da okuyucuya ayrı bir kolaylık sağlamaktadır. Bu üç bölüm çerçevesine savunulan fikirler geniş bir zeminde bağlamına oturtulmuştur.

Olumsuz eleştirilerden en uzak olabilecek bölüm ilk bölümdür. Çünkü bu bölüm yeni bir tez sunmaktan ziyade bir tahkik, analiz ve bir derlemeden ibaret olup temel kaynaklardan hareketle usulcülerin nesih anlayışını ana hatlarıyla ortaya koymaktadır. Klasik kaynaklarda farklı başlıklar altında nispeten dağınık bir şekilde incelenen nesih konusunu, Sayın İltaş'ın düzenli bir şekilde bir araya getirip sunması, klasik nesih teorisinin anlaşılması noktasında okuyucuya büyük bir kolaylık sunmaktadır. Nesih kavramının önemini de açıkça ortaya koyan ve oldukça mühim olan bu bölümdeki incelemenin, günümüzde temel İslami bilimlerde oluşan bazı yanlış algıları ortadan kaldırmak için usul konularının

birçoğunda da yapılmalıdır. İlk bölüm aynı zamanda diğer iki bölümde çağdaş tefsircilerin yanlışlarına yapılan eleştirileri sağlam bir zeminde tartabilmek için okuyucu açısından bir terazi görevi üstlenmektedir.

Neshin sözlük anlamı ve farklı fıkhi mezheplere göre hatta aynı mezhep içerisindeki farklı fakihlere göre, neshin terim anlamı kaynaklarıyla birlikte bu bölümde verilmiştir. Neshin, (tahsis ve bedâ gibi) ilişkili olduğu kavramlarla karşılaştırması yapıp aralarındaki benzerlikler ve farklılıklar net bir şekilde belirtilmiştir. Neshin imkanı konusunda esas tartışmanın Müslümanlar ve Yahudiler arasında olduğunu belirten İltaş, Müslümanlar arasında şaz bir görüş haricinde bu konuda her hangi bir tartışmanın olmadığını vurgulamaktadır. Belirtilen bu şaz görüşün sahibi ise Mutezili alim Ebu Müslim Muhammed b. Bahr el-İsfehanî (ö. 322/934) olup, icmaya ve neshin vaki olduğuna muhalefet ettiğinden dolayı onun bu muhalefeti dikkate alınmamıştır. Bu sebepten dolayı yazar, Yahudilerin neshin caiz olmadığı konusundaki gerekçelerine ve usulcüler tarafından bu gerekçelere verilen cevaplara yer vermiş, ayrıca şeriatlar arasındaki neshin varlığını da örneklerle bu bölümde incelemiştir.

Birinci bölümde yazarın, neshin hangi şer'i hükümlerde olacağına, hangi şartlarla vuku bulacağına, neshi bilmenin yolları konularına ayrıntılı olarak yer vermesi okuyucu açısından anlamada büyük bir kolaylık arz etmektedir. Neshin bilinme yollarının en önemlilerinden biri icma'dır. Bu konuda usulcüler neshin icma ile gerçekleşmediğine, icma ile bilindiğine vurgu yapmaktadırlar. İltaş'ın, neshin ittifak edilen şartlarında, cumhurun ortak görüşlerini titizlikle tespit etmesi ve ihtilaf edilen şartlarını belirtilirken de Hanefi, Eşari, Mutezili, Şii gibi bazı konularda birbirinden kısmen uzak ve uç nokta olan birçok usulcünün görüşüne de yer vermesi, araştırmasında büyük bir titizlik sergilediğini göstermektedir.

Hükmün ve metnin mensuh olması, hükmün baki metnin mensuh olması ve metnin baki hükmün mensuh olması konuları neshin çeşitleri başlığı altında incelenmiştir. Bu başlıkta incelenen bir diğer önemli konu ise nassa ziyade konusu olup Hanefilerde bu ziyadenin/eklemenin nesih kabul edilip diğer mezheplerde özellikle Şafiiilerde nesih olarak kabul edilmemesinin dayanaklarına değinilmiştir. Yazarın birinci bölümdeki bütün bu yaklaşımları okuyucunun konuyu daha iyi kavramasına yardımcı olmaktadır.

Bu bölümde, sosyolojik açıdan tarih içindeki toplumlarda nesihten bahsetmek ve bunu beşeri kanunlarla kısa da olsa karşılaştırmak konuyu okuyucu açısından daha net hale getireceği kanaatindeyim. Neticede pozitif hukuk sistemlerindeki değişikliklerin sebeplerini anlamak, Allah'ın şeriatindeki neshin mahiyetini anlamada bize bir nebze olsun kolaylık sağlar.

Kitabın asıl yazılış amacı, nesih konusunda bazı çağdaş tefsircilerin ileri sürdükleri iddiaların eleştirilmesine dayanmaktadır. Bu eleştiriler ikinci ve üçüncü bölümde yer almaktadır. Birinci bölüm ise usulcülerin ve bu arada yazarın nesih konusunda durduğu konumu belirlemeye yönelik temel bilgiler içermektedir. Çünkü birinci bölümde ilk olarak neshin mahiyeti, imkanı ve şartları üzerinde

durulmuştu. Bu bölümde ise neshi reddedenler tarafından usulcülerin nesih anlayışına ve yukarıda sayılan neshin kısımlarına yapılan bir takım eleştirilere cevap verilmiştir. Bu durum işlenen konular arasında sıkı bir irtibatın sağlandığını ve bir önem sırasının bulunduğunu ortaya koymaktadır. Yazarın bu eleştirileri birer iddia olarak ele almasının sebebi, her bir değerlendirmesinde de belirttiği üzere, iddiaların her birinin sağlam bir temeli ve dayanağı olmayan görüşlerden ibaret olmasından kaynaklanmaktadır. İltaş, iddiaların değerlendirme kısımlarında bunu belirtirken bu iddiaları tek bir yönden yüzeysel ve kabaca eleştirmekle kalmamış, kolaylıkla herkesin aklına gelmeyecek ince ayrıntularla da değerlendirmeye tabi tutmuştur. Ayrıca usulcülerin nesih anlayışına aykırı sunulabilecek iddiaları, neredeyse eksik bırakmadan toplayıp, kitapta yer vermesi yazarın, konu hakkında tatmin edici düzeyde bir bilgi sunduğunu göstermektedir.

Değerlendirmelerde, ayetleri ve hadisleri tefsircilerin söyledikleri gibi yeniden ve doğru anlamaya ihtiyaç olmadığı, bunun geleneği göz ardı etmek anlamına geldiği ve bu anlayışla şimdiye kadar ki bu ayet ve hadislerin doğru anlaşılmasını sağlamış olduğunu hissetmek olduğu göze çarpan diğer hususlardandır. Bu durumun en genel örneklerinden biri, yazarın, neshin imkanına yönelik iddialar başlığı altında ‘Hz. Peygamber ve Sahabe Tevrat’a itibar etmekteydi’ iddiasını değerlendirmesinde yer almaktadır. Nitekim bu iddianın kaynağı, “Hz. Peygamberin bir Yahudi’ye recm uyguladığını” nakleden Buhari’nin meşhur rivayeti olup, bu hadisin günümüzde bazı kesimler tarafından yeniden anlaşılmaya çalışılmasında yanlıgilara düşülmekte ve sonuçta zikri geçen iddia doğmaktadır. Bu rivayet Müslümanlar için Tevrat’a başvurulması anlamında değil, zina eden iki Yahudi’ye kendi kitaplarına göre recmin uygulanması ile ilgilidir. Hz. Peygamber, recmi inkar etmeleri konusunda Yahudileri yalanlamak için Tevrat’a başvurmuştur. Nitekim ayette “*Şayet doğru iseniz Tevrat’ı getirip okuyun*” (Al-i İmran 3/93) buyrulmaktadır.

Bu bölümde üzerinde durulması gereken bir diğer önemli konu ise tefsircilerin Kur’an’da neshin geçtiği ayetlerin (Bakara 2/106, Ra’d 13/38, Nahl 16/101) şimdiye kadar yanlış anlaşıldığı iddialarıdır. Bu iddiaya birçok yönden yaklaşan yazar, ilk olarak nesih tartışmasının “ayet” kelimesinin yanlış anlaşılmasına dayandırılmasının meseleyi basite indirgemekten başka bir şey olmadığını dile getirmektedir. İkincisi usulcüler, bu ayetleri neshin imkanına delil olarak kullanmışlar ve bunu yaparken de Kur’an’da neshi reddedenler gibi sadece Kur’an çerçevesinde neshe delil olarak kullanmış değillerdir. Çünkü nesih meselesi usulcüler ve fakihler açısından en genelden özele “şeriatler arasında nesih, genel olarak bir şeriat içinde nesih ve özel olarak İslam şeriatı içinde nesih” şeklinde iç içe geçmiş olarak ele alınmaktadır. Bu iddia ile ilgili söylenmesi gereken en önemli nokta ise şudur: Şayet Kur’an’da neshe delil gösterilen bu ayetler olmamış olsaydı yine de aklen mümkün oluşu, şeriatler arasında ve İslam şeriatının kendi bünyesinde neshin vuku bulduğuna dair örnekler bulunması sebebiyle, neshi kabul edenler yine benzer şekilde bir nesih teorisi oluşturabilirlerdir. Nitekim Kur’an’da âmın tahsisi ve mutlağın takyidi ile ilgili hiçbir ayet bulunmamasına rağmen usulcüler bu konuda bir metodoloji geliştirmişlerdir. İmkânında, varlığında ve

uygulanmasında sözü geçen delillere dayanan nesih konusu da tıpkı bu durum gibidir.

Neshin mahiyetine yönelik iddiaların başında nesih kelimesinin anlamına ilişkin iddialar yer almaktadır. Bunlar, nesih kelimesinin kök anlamının nakil olduğu, izale anlamını sonradan kazandığı, Kur'an'daki anlamının "insâ" olduğu, Kur'an'daki anlamının terim anlamından farklı olduğu ve selef ile halef arasında kullanım farkı olduğu şeklindeki iddialardır. Bu iddialara yazarın verdiği cevaplar şu temel başlıklar altında toplanabilir: Öncelikle nesih kelimesinin hakikat anlamı ref ve izaledir. Bu anlam insâ (unutturma), nakil veya başka bir anlam olarak alındığında Kur'an'daki nesih kelimesinin geçtiği yerleri (Hacc 22/52, Bakara 2/106) anlamak mümkün olmaz. Kur'an'da neshin olmadığını iddia edenlerden bazıları iddialarını doğrulamak için sefeye atıflar yapmışlardır. Bu atıflar araştırıldığında ortaya atıldıkları iddiaları, atıfta buldukları kitaplarda ya hiç bulunamamış ya da çarpıtılarak kullanıldığı görülmüştür.

Nesih üzerinde en çok tartışılan konu hükmü neshedilmiş fakat metni Kur'an'da bulunan ayetlerle ilgili "Kur'an'da anlamsız, hükümsüz, sırf kalıp olsun diye inmiş bir ayet yoktur" şeklindeki düşüncedir. Elbette böyle bir ayet yoktur. Ancak bir ayetin hükmünün mükellef ile irtibatının kesilmesi anlamsız bir şey değildir. Bundan alınacak dersler ve ibretler vardır. Bu tıpkı Kur'an ve sünnette önceki şeriatlara ait olup bizim için geçerli olmayan hükümlerin, müteşabih ayetlerin, huruf-u mukatta'nın bulunması gibidir. Bir hükmün sonradan neshedilmiş olması ayetin hükümsüz olarak indiği anlamına gelmez.

Neshin şartlarıyla ilgili iddialara geçmeden usulcülerce kabul görmüş üzerinde ittifak edilmiş şartları belirtmek gerekir. Bunlar; neshedilen bir hükmün aslî-aklî bir hüküm olmayıp şerî bir hüküm olması, neshin bir hitap ile olması, hükmü kaldırılan hitabın, girmesi hükmün kalkmasını gerektiren bir vakit ile kayıtlı olmaması ve nasih olan hitabın zaman bakımından sonra olmasıdır. Buna göre S. Ateş'in "nasih ve mensuhun birbirine zıt olması gerekir" iddiasının şartlarda yerinin olmadığı görünmektedir ayrıca M. Zeki Duman'ın "Sünnet Kur'an'ı neshedemez" iddiası ise cumhurun görüşü değildir.

Üçüncü bölümde ise ilk defa Ebu Müslim tarafından ortaya atılan ve çağdaş tefsircilerin de gerekçelerinin kaynağı olan "Mensuh ayet yoktur" iddiası, bu konuda öne çıkmış altı ayet (Bakara 2/180, Bakara 2/240, Nisa 4/15-16, Enfal 8/65, Ahzab 33/52, Mücadele 58/12) üzerinde değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Eserde sınırlı sayıda ayetin incelenmesindeki amaç, sözü geçen iddia sahiplerinin mensuh ayet olmadığını iddia ettikleri tüm ayetleri incelemek değildir. Amaç, özellikle cumhur tarafından mensuh olduğu kabul edilen ayetler konusunda, bu iddia sahiplerinin iddialarının geçersizliğini göstermektir.

Ele alınan bu altı ayetle ilgili iddiaların geneli birbirine yakındır. Değerlendirmeleri geniş bir şekilde yapılan bu iddialar şöyledir: Nasih ayet ile mensuh ayet birbiriyle çelişmemektedir. Nasih ayeti destekleyen hadisin aslı yoktur, sahih değildir veya haber-i vahiddir. Önce inen ayet sonra inen ayeti

neshedemez. Neshedilen ayetteki kelimenin anlamının hakikat anlamında değildir. Nesihden öncelikli olan ayetler arası telifdir.

Zikri geçen ayetlerin mensuh olmadığını dile getirenlerin, bu ayetlerin anlamı konusunda sünnete, sahabe ve tabiûnun görüşlerine dayanmamalarının sebebi, bunların içinde kendi görüşlerini destekleyecek ciddi anlamda bir nakil söz konusu olmamasıdır. Bundan dolayı ayetin bağlamına, bir takım lafzi tahlillere ve yorumlara dayanmaktadırlar.

Tefsirciler tarafından iddia edilen bir diğer husus ise Kur'an'da mensuh ayetlerin sayısı hakkında bir ittifakın bulunmadığı ve bunun da neshin olmadığına delil olarak kullanılmasıdır. Halbuki mensuh ayetlerin sayısı hakkında bir ittifakın olmaması "Kur'an'da mensuh ayet yoktur" iddiasına gerekçe olamaz. Bu durum tıpkı muhaddisler arasında mütevatir hadislerin sayısı konusunda bir ittifakın bulunmaması gibidir. Bu durumdan hareketle şimdiye kadar hiç kimse sayısı konusunda ittifak yok diye "mütevatir hadis" varlığını inkar etmemiştir.

Mensuh olduğu kabul edilen ayetler değerlendirilirken usulcülerin görüşlerini destekleyen oldukça önemli iki husus vardır. Bunları aynı zamanda eserin ortaya koyduğu merkezi fikirler olarak sayabiliriz. Bunlardan biri icmanın kat'i bir delil olduğu ve bunun asla göz ardı edilemeyeceğidir. Ümmet bir bütün olarak asla hata etmez. Sadece bu delil bile iddiaları savuşturmakta yeteri kadar güce sahiptir. İkinci husus ise ameli ilgilendiren bir konunun Sünnet ve bu doğrultuda oluşan sahabe algısı bir kenara bırakılarak tek başına ayetler üzerinde bir takım lafzi tahlillere dayanılmasının yanlışlığı ve doğuracağı problemlerdir. Din bir bütündür ve ameli bir konunun incelenmesinde Kitab'ın yanı sıra onun beyanı olan Sünnetin ve bu ikisi üzerinde ümmetin ismeti vasfına dayanan icma'nın da dikkate alınması gerektiği unutulmamalıdır. Bu sadece nesih konusu için değil, bütün ameli konular için geçerlidir. Nitekim Kur'an'ın anlamını belirlemede sünnet ve bu doğrultuda sahabe anlayışı, birinci derecede önemi haizdir. Sırf dilin imkanlarına dayalı olarak ayetler hakkında yapılan yorumlar yanlış anlaşılmanın önüne geçmez.

Mensuh ayetlerin bulunması, bize ameli mütevatir olarak gelmektedir. Nitekim ahad bir haberin ayeti neshetmesi bu açıdan düşünülürse daha net anlaşılır: Öncelikle ayeti kerime bir şari' olan Hz. Peygamber tarafından neshedilmekte ve nasih olan Hz. Peygamber'in sözü ise daha sonra bize ahad haber olarak ulaşmaktadır.

Son olarak bibliyografyayı oluşturan eserlerin klasik dönemin usul ve tefsir kitapları olması, geleneği koruma ve doğru aktarma açısından oldukça önemlidir. Aynı zamanda modern tefsir kaynaklarının kullanılması, ulemanın nesih algısıyla günümüzdeki nesih algısının karşılaştırılmasını hedeflemektedir. Eserin kaynakçası oldukça geniş olmakla birlikte yazarın kendi görüşünü destekleyen geçmişte ve günümüzde yazılmış müstakil kitaplardan alıntı yapmaması veya giriş kısmında iddialarını eleştirdiği yazarların yanı sıra görüşünü desteklediği modern çalışmalara yer vermemesi gözlerden kaçmamaktadır. Bu durumun olumlu

yansıması ise yazarın kullandığı kaynaklara ve konuya dair okurunda başka kaynaklar bulmaya yönelik bir motivasyon uyandırmasıdır.

Akademik bir eser olmasına karşılık yazarın dili oldukça akıcıdır. Kitap, alanı ilahiyat olmayan, dinle bir şekilde ilgilenen herkesin bazı klasik kavramlar dışında anlayacağı bir dile sahiptir. Zira eser anlaşılmayı güçleştirecek ağır ifadelerden ve yoğun bir terminolojiden uzak bir şekilde kaleme alınmıştır. Değerlendirmelerde kullanılan eleştirel dil, zaman zaman sert bir tavır içeriyor gibi görünse de konunun önemine vakıf kişiler açısından oldukça mülayim hatta olması gerekenden daha sakin bir dil olarak görülebilir. Yazarın kendisinin de belirttiği üzere bu eleştiriler bu konuda söylenecek nihai sözler değildir. Bu eleştirilerin de eleştirilecek yönleri olabilir.

Bu kitap öncelikle mevcut nesih algısının tam olarak kavranıp anlaşılabilmesi ve günümüzdeki nesihle ilgili problemleri görmek için Kur'an'la ilgilenen herkesin okuması gereken bir kitaptır. Özellikle ilahiyat öğrencilerinin hem neshin mahiyetini kavrama açısından hem de bir konuya hangi noktalardan eleştirel olarak yaklaşılabilirliğini net bir şekilde görmesi açısından gözden geçirmesi gereken bir eserdir. Bu faydalı bilgileri bizimle paylaştıklarından dolayı sayın Doç. Dr. Davut İltaş'a teşekkürlerimizi sunar, çalışmalarının devamını dileriz.